

Голові разової спеціалізованої вченої ради
з присудження ступеня доктора філософії
ДФ 12.093.008
у Маріупольському державному університеті
Міністерства освіти і науки України
доктору історичних наук,
професору Вікторії ЛИСАК

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» Ростецької Світлани Іванівни на дисертацію Махми Степана Григорійовича на тему «Локальні політичні ідентичності як ресурс розвитку територіальних громад», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 12.093.008 у Маріупольському державному університеті Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Ступень актуальності обраної теми, зв'язок з науковими програмами, темами. Сучасна дихотомія глобального та локального («глокалізація»), ускладнення соціальної структури та зростання мультикультурності сучасних суспільств актуалізує проблеми ідентичності як чинника стабільності/нестабільності, інтеграції/дезінтеграції національних держав, регіональної та локальної політики ідентичності. Особливої актуальності сьогодні набуває політична ідентичність, яка у демократичних, плюралістичних державах є найважливішим ресурсом політичного розвитку, політичної консолідації та мобілізації населення.

Реформа децентралізації в Україні, спрямована на розвиток демократії та місцевого самоврядування, зміцнення регіонів та територіальних громад, актуалізує проблеми не лише правових та фінансових ресурсів, але й інших факторів, які потенційно впливають на розвиток українських регіонів та локальних спільнот. Одним із них є локальна ідентичність, у тому числі її політична складова, яка, на справедливую думку автора, значно впливає на всі політичні та соціально-економічні процеси локальної спільноти. Особливо це

актуально для об'єднаних територіальних громад, перед якими стоїть завдання інтеграції локальної спільноти, формування єдиного соціально-економічного та політичного комплексу.

Підсилюють актуальність теми дисертації євроінтеграційні устремління України, необхідність зміцнення в українському суспільстві європейських принципів та цінностей, які значну роль відводять локальним ідентичностям у функціонуванні локальних спільнот та у формуванні місцевих політик.

Дисертаційна робота Махсми С. Г. виконувалась в рамках держбюджетної теми кафедри політології та міжнародних відносин Маріупольського державного університету «Повернення та переосвоєння тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях: сучасний стан та перспективи» (номер державної реєстрації 0119U001312), що також свідчить про високий рівень актуальності та практичне значення обраної теми.

Виходячи із вищевикладеного, тема дисертаційної роботи є актуальною та важливою у контексті проблем та завдань сучасного українського суспільства та політичної науки.

Ступень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечено комплексним підходом до вивчення теми, використанням фундаментальних, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які застосовуються у різних галузях наукового знання: діалектики, системного, термінологічного, історичного, функціонального, когнітивного, дискурс аналізу, ситуаційного аналізу та ін. Всебічність та об'єктивність теоретичних положень, висновків та рекомендацій гарантує також поєднання традиційних підходів у дослідженні ідентичності, таких як примордіалізм, есенціалізм, соціальний конструктивізм із соціокультурним, системним та інструменталістським підходами, що є, на нашу думку, повністю виправданим, виходячи із складності об'єкта та предмета дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації у роботі, що рецензується, ґрунтуються на широкій інформаційно-аналітичній та джерельній базі (397 найменувань). Фактичним підґрунтям дисертаційної роботи є аналіз політичних документів (законодавчих актів, Статутів територіальних громад, програм політичних партій), матеріалів соціологічних досліджень відомих наукових та аналітичних центрів України.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, семи

підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків до роботи, списку використаних джерел. Алгоритм дослідження логічно виправданий та відповідає поставленій меті та завданням. Наукові результати характеризуються аргументованістю і достовірністю. Науковим здобутком автора є особисте бачення проблем, що досліджуються у дисертації, формулювання особистих визначень основних категорій дослідження, типів та функцій політичної ідентичності, особливостей політичної локальної ідентичності, узагальнення теоретичних положень, що формує наукову новизну та оригінальність роботи.

Викладене вище дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота С. Г. Махсми виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, мета роботи досягнута, висновки та рекомендації обґрунтовані та аргументовані, вони відповідають поставленим завданням.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в комплексному політологічному аналізі та визначенні ролі локальних політичних ідентичностей в політичних та соціально-економічних практиках локальних спільнот. *Вперше в українській науці* здійснено комплексний аналіз локальних політичних ідентичностей як ресурсу розвитку територіальних громад. Показано, що консолідована локальна політична ідентичність, як суспільний вибір локальної спільноти, на основі узгоджених цілей і цінностей, може стати фундаментом сталого розвитку територіальної громади; доведено вплив локальних політичних ідентичностей на розвиток місцевого самоврядування, легітимізацію місцевих політик та місцевої влади. Визначено механізми залучення мешканців локальної території до розробки, реалізації та прийняття політичних рішень через розвиток різних форм демократичної участі; досліджено основні механізми та інструменти реалізації локальних політичних ідентичностей у соціально-економічних практиках, спроможність і сталий розвиток територіальних громад; здійснено категоризацію поняття «локальна політична ідентичність».

У дисертаційній роботі *удосконалено*: дефініції базових категорій теми дослідження, сформульовано авторське визначення понять: «політична ідентичність», «політика ідентичності», «політична ідентифікація», «локальна ідентичність»; політика ідентичності на рівні локальної спільноти, сформульовано алгоритм, стратегії, механізми та інструменти формування локальної ідентичності; типологія політичної ідентичності за роботами українських та зарубіжних авторів на основі систематизації і визначення критеріїв.

Отримали подальший розвиток: обґрунтування діалектичного взаємозв'язку між розвитком соціального капіталу, локальної ідентичності та політичним узгодженням у локальній спільноті; методологія дослідження локальних ідентичностей; наукове осмислення локальної ідентичності в роботах українських вчених.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. За результатами дослідження опубліковано 15 наукових робіт, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні Чеської Республіки (країні ЄС), 4 статті у періодичних наукових фахових виданнях України з політології. Матеріали дисертації достатньою мірою апробовані на 10 наукових та науково-практичних конференціях.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційна робота С. Г. Махсми, її теоретичні положення, висновки та узагальнення можуть використовуватися в роботі органів місцевого самоврядування, локальної виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства в процесі формування локальних політик, планів соціально-економічного розвитку територіальних громад, локальної політики ідентичності, згуртованості локальної спільноти навколо локальних цінностей та цілей.

Матеріали дисертації можуть бути використані у навчальному процесі, під час підготовки навчального контенту та розробки методичної літератури, викладання дисциплін із галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації. Оцінка змісту анотації та основних положень дисертації Махсми Степана Григорійовича свідчить про їх повну ідентичність в частині формулювання теми, об'єкту, предмету, завдань. Загальні висновки дисертації повною мірою співвідносяться з завданнями дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Махсми С. Г. була перевірена на унікальність тексту за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату «Unicheck», що не виявило порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Поруч із низкою позитивних моментів та визначенням наукового значення дисертаційної роботи С. Г. Махсми, вважаємо за необхідне висловити зауваження та окремі пропозиції, звернути увагу на дискусійні положення щодо вивчення проблеми.

1. У 1 розділі (підрозділі 1.1.) «Міждисциплінарна матриця ідентичності: науковий дискурс» автор дуже докладно досліджує генезу теоретико-методологічних підходів до визначення категорії «ідентичність» у різних галузях гуманітарного знання: філософії, психології, соціології, історії, політології. Чи був у цьому сенс? Можливо доцільно було б розпочати відразу з аналізу розвитку концепту політичної ідентичності?

2. У підрозділі 1.2. проаналізовано основні категорії дослідження, сформульовано особисте бачення деяких категорій, що мають безпосереднє відношення до об'єкта та предмета дослідження, що, безумовно, свідчить про їх глибоке розуміння автором. Але, на наш погляд, деякі теоретичні положення підрозділу можна було б представити у вигляді структурно-логічних схем та розмістити їх у додатках до дисертації (наприклад, елементи локальної ідентичності, або взаємодії в ОТГ тощо.). Така візуалізація значно би покращила роботу.

3. Аналізуючи політику локальної ідентичності, її стратегії, механізми та інструменти формування (підрозділ 2.1.) на сторінці 84-85, автор пропонує план дій, або алгоритм розробки політики ідентичності на локальному рівні, визначає головних суб'єктів його реалізації. Враховуючи важливу роль локальної ідентичності у розвитку локальних територій, це дуже важлива складова політики органів місцевого самоврядування, місцевої виконавчої влади та інших зацікавлених структур. Тому вважаємо, що було б доцільно пояснити запропонований план та визначити конкретні заходи щодо його реалізації.

4. У формуванні локальної політичної ідентичності важливу роль відіграє локальна еліта. Але, на жаль, практично за рамками роботи залишилось питання впливу локальної еліти на локальну політичну ідентичність. На наш погляд, розкрити це питання можна було б у підрозділі 2.1. та особливо у 3.1., у зв'язку з аналізом місцевих виборів і впливом локальних ідентичностей на формування органів місцевого самоврядування.

5. У підрозділі 2.2., на сторінках 117-118, автор наводить статистику щодо залученості громадян до участі в суспільному житті громади, яка показує, що мешканці локальних спільнот не дуже активно беруть участь у громадських заходах, мало використовують можливість показати свою громадську позицію з питань розвитку громади. Бажано було б автору більш детально зупинитися на цій актуальній проблемі, визначити її причини та наслідки.

Проте, висловлені зауваження та побажання, що стосуються положень, які викладені у дослідженні, є дискусійними і спрямованими на актуалізацію

політологічного дискурсу щодо визначених дисертантом проблем. Вони не применшують значимість роботи С. Г. Махсми та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Аналіз дисертації С. Г. Махсми, свідчить, що поставлена у дослідженні мета досягнута, основні завдання успішно вирішені. Дисертація С. Г. Махсми є самостійним, завершеним дослідженням, яке демонструє наукову зрілість і теоретико-методологічну підготовленість її автора. Тема дисертації є актуальною як із теоретичної, так і прикладної точки зору. Її структура добре продумана, матеріал викладений логічно й послідовно. яке

Дисертація Степана Григорійовича Махсми «Локальні політичні ідентичності як ресурс розвитку територіальних громад» містить обґрунтовані й достовірні наукові результати і відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), до дисертацій здобувача ступеня доктора філософії, відповідно, її автор – Махсма Степан Григорійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – політичні науки.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор політичних наук, доцент, доцент
кафедри політичних наук і права Державного
закладу «Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського»

Світлана РОСТЕЦЬКА

28 листопада 2023 року

Підпис доцента Світлани Ростецької засвідчує

Проректор з наукової роботи

Ганна МУЗИЧЕНКО